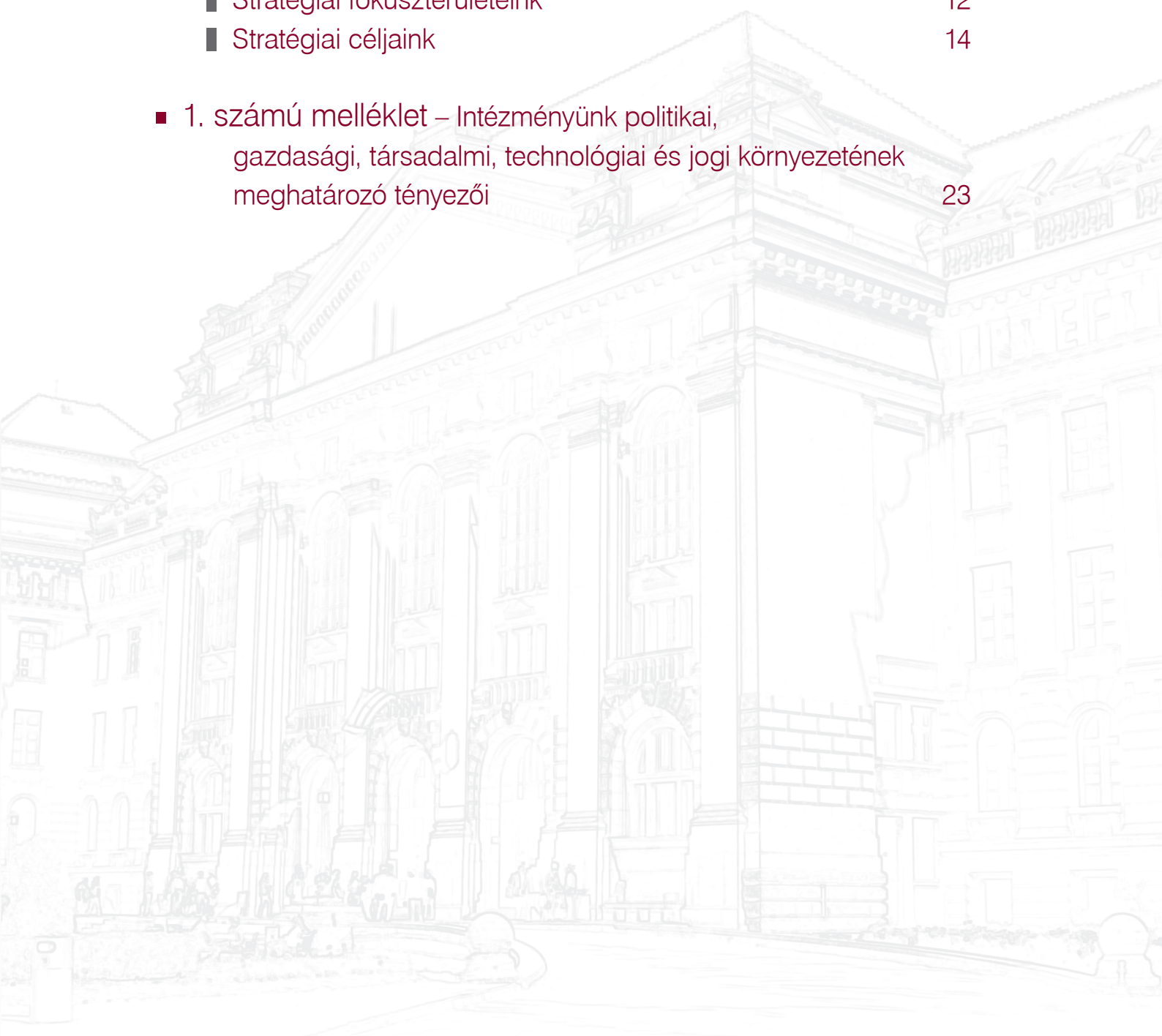

TARTALOM

■ Bevezető	2
■ Küldetésnyilatkozat	4
■ Jövőkép	4
■ Helyzetelemzés	5
■ A DEENK	6
■ Az elemzés módszerei	7
■ Akcióterv	11
■ Stratégiai fókuszterületeink	12
■ Stratégiai céljaink	14
■ 1. számú melléklet – Intézményünk politikai, gazdasági, társadalmi, technológiai és jogi környezetének meghatározó tényezői	23

Bevezető

A Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár (DEENK) 2016–2020 közötti időszakra vonatkozó stratégiai terve hónapra pontosan intézményünk centenáriumán íródik.

Gondolataink száz év küzdelmei, változásai, eredményei és tanulságai körül forognak.

Vajon nem hasonló kihívásokkal néztek-e szembe elődeink, melyeket mi is feltártunk az elemzéseink során? Vajon milyen tények, milyen érvek, milyen prioritások alapján hozták meg döntéseiket? Észlelték-e a veszélyeket és lehetőségeket? Hogyan építkeztek az erősségeikre? Milyen módon küzdöttek meg a gyengeségekkel? Mi az elmúlt évtizedek üzenete a jelennek, a következő öt évnek és a második évszázadnak?

2016-ot írunk. Úgy érezzük: ez a gyors, szinte követhetetlen változások kora. Átalakul, fejlődik a környezet, a szervezet – ám ez nem teljesen új, nem idegen jelenség. Az elmúlt száz év szintén szakadatlan változások krónikája. Az elsődleges kihívás egy ilyen reprezentatív évfordulón az, hogyan tudjuk az eredményeket, tanulságokat kiolvasni korabeli kollégáink történeteiből.

A múlt értékelését és a jelen elemzését mindenképp korszerű eszközökkel, naprakész módszertannal szükséges kézbe vennünk; az üzenetekre így tudunk leginkább rávilágítani.

A folyton változó körülményekre és elvárásokra reflektálva a könyvtáraknak is folyamatosan fejlődniük, fejleszteniük kell.

A változtatás módszere a könyvtárak működésének – az egész rendszer és elemeinek – szisztematikus vizsgálata, mely a tervezés, megvalósítás, ellenőrzés és beavatkozás körforgásán (PDCA-ciklus) alapszik.

Az Európai Unió tagállamai által elfogadott Közös Értékelési Keretrendszer azon a feltételezésen alapszik, miszerint a szervezeti teljesítményt a vezetés által működtetett stratégia, a munkatársakkal történő együttműködés, a partneri kapcsolatok, az erőforrásokkal való megfelelő gazdálkodás, valamint a szabályozott folyamatok segítségével lehet elérni.

Az érvényben levő felsőoktatási stratégia alapértékei, szemléletmódja, a teljesítményelvű felsőoktatás koncepciója illeszkedik Minősített Könyvtári Címmel rendelkező intézményünk minőségirányítási értékrendjéhez és szemléletmódjához.

A stratégiaalkotás során feltárt elemzések olyan helyzetet vázolnak fel számunkra, ahonnan elsősorban hagyományos gondolkodási mintáinkat meghaladva tudunk továbblépni. A rugalmasság kulcskérdés, hiszen a megszokott kereteink kibővítése, átértelmezése növeli lehetőségeink számát.

A felsőoktatásban zajló gyors változások újabb és újabb kihívások elé állítják az egyetemi könyvtárakat. Elsődleges szempontunk, hogy megértsük azokat a közösségeket, akikkel együtt dolgozunk. Prognosztizáljuk a tanulási és kutatási viselkedés változásait. Azonosítjuk és hasznosítjuk a legjobb gyakorlatokat, s ehhez bátran átlépjük az ágazati határokat. Ki kell aknáznunk a digitális és infokommunikációs technológiában rejlő lehetőségeket.

A könyvtárak összetett feladatellátásra képesek. Egyszerre tudják támogatni az egyéni és a közösségi igényeket.

A korszerűen kialakított könyvtári környezet egyben tanulási és közösségi tér is lehet.

A könyvtár szolgáltatásainak fejlesztése során a hozzáférés növelése mellett fontos szempont a közösségépítésben vállalt szerep. A közszolgáltatások magas minőségének folyamatos biztosítása érdekében elengedhetetlen a könyvtárosok szaktudásában rejlő erőforrás fejlesztése.

A jövőben az egyetem vezetésének és egységeinek kiváló partnere kívánunk lenni a kutatási teljesítmény fokozása, elsőrangú tanulási élmény biztosítása, a helyi közösségek életminőségének fejlesztése, valamint a legjobb szakemberek Debrecenbe vonzása tekintetében.

A következő 5 éves időszakra vonatkozó stratégia számára kijelölt fókusztérületek egymásra épülve és egymást erősítve szolgálják majd a DEENK jövőképének megvalósítását.

Jelen stratégiai dokumentum csapatmunka eredménye. A Stratégia-elemző csoport elmúlt fél éve a módszertan elsajátításával és háttéranyagok tanulmányozásával, elemzések elvégzésével és értelmezésével telt, melyet a kollégák kisebb-nagyobb csoportjaival folytatott eszmecserek, a vezetőséggel való egyeztetések és rendszeres beszámolók tarkítottak. Olyan értékekre, gondolatokra bukkantunk, melyek eddig legtöbbünk előtt rejtve voltak. Megismertük a szervezet és a munkatársak eddig nem

mutakozó dimenzióit, együtt ismeretlen vizekre hajózva elsajátítottuk a bizalmat, a türelmet és a hatékonyság erőnyelét. Megtudtuk, hogy a kézzel fogható tárgyakon, tereken túl oldalszámmal, négyzetméterrel vagy bájtokkal nem mérhető, de igen értékes tulajdonunk van. Gondot kell fordítanunk absztrakt erőforrásaink rendszerezett elemzésére, a bennük rejlő potenciál hatékonyabb kiaknázására.

A dokumentum elkészült, ám a munka most kezdődik. A tervek, akciók részletes kidolgozása és megvalósítása, az eredményes működtetést, a könyvtárak átalakuló szerepének kommunikálását továbbra is együtt, egyre többen, egymást segítve és bátorítva végezzük.

A változó környezetben átalakuló szerepünkkel adódóan el kell érniünk, hogy a társadalom másként tekintsen a könyvtárra.

100 év öröksége az az anyagi szféra, amit a felhalmozódott eszközök, folyamatok, a nagy hagyományokkal rendelkező szervezet alkot. Jelen dokumentum vezérfonala az intézmény szellemi területe:

a célok, alapelvek és küldetés. Azaz: mit, hogyan és miért teszünk a következő években.

Ám ne feledjük, a szervezet középpontjában a szociális terület, azaz az emberek állnak: az a közösség, aki a szervezetet működteti és igénybe veszi, az anyagi javakat az alapelvek szerint a küldetés teljesítése érdekében megfogalmazott célok megvalósításának szolgálatába állítja. Értelmezésünk szerint tehát ez a közösség a DEENK valamennyi dolgozóját, partnereinket és szolgáltatásaink kedvezményezettjeit, a felhasználókat is magában foglalja.

Kezünkben a hagyomány, a gyűjtemény, a terek. A küldetést, célokat és alapelveket kifejtő gondolatokat a következő oldalakon szavakba öntöttük. A jövő könyvtárát 2020-ra és 2116-ra mi, emberek formáljuk.

Debrecen, 2016. március

Karácsony Gyöngyi

Küldetésnyilatkozat

A Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár az egyetemi és nemzeti tudásvagyon őrzője és kezelője.

Korszerű szolgáltatásainkkal, értékes gyűjteményeinkkel, tereinkkel, közösségi kezdeményezéseinkkel, tudatosan épített szervezeti kultúránkkal a Debreceni Egyetem alapvető fontosságú és élenjáró központi szolgáltató intézménye vagyunk.

Feladatunk az egyetem küldetésnyilatkozatában megfogalmazott általános egyetemi célok, a mindenkori kutatási, oktatási és tanulási folyamatok, továbbá az egyetem harmadik missziójaként definiált tevékenységek – társadalmi szerepvállalás, innováció, folyamatos tanulás – támogatása. Gondoskodunk az egyetem tudományos eredményeinek rendszerezett összegyűjtéséről és láthatóságáról, hazai és nemzetközi viszonylatban egyaránt.

Nemzeti gyűjtőkörű nyilvános könyvtárként kiemelkedő szerepet vállalunk a nemzeti kulturális örökség védelmében, megőrzésében, elérhetőségének biztosításában.

Jövőkép

A Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár támogató partnerként, inspiráló színtérként szolgál a teljes egyetemi közösség és a nemzeti kultúra számára.

A változó környezethez alkalmazkodva szolgáltatásaink és működésünk tervszerű fejlesztésével válaszolunk a folyamatosan átalakuló igényekre. Továbbra is az egyetemen folyó oktatás, kutatás és tanulás fontos támogatója vagyunk. Felkészült, jól képzett munkatársi közösségünk csapatként segíti egymást a kihívást jelentő feladatokban, és aktív résztvevője, ha kell, kezdeményezője a szükséges változásoknak. Teljesítményünk, szakmai tudásunk és elhivatottságunk példaértékű más intézmények számára.

A könyvtár korszerű fizikai és virtuális tereinek köszönhetően az egyetemi polgárok közösségi életének legfőbb színtere; valódi és virtuális közösségek szervezője, befogadója, szolgáltatója.

Egyedülálló, széles körben elérhető nemzeti gyűjteménye révén kiemelkedik a hazai egyetemi könyvtárak közül, a magyar nemzeti kulturális örökség megőrzésének meghatározó intézménye, a kultúra és a tudomány elismert hazai és nemzetközi szereplője.

Helyzetelemzés

A Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár stratégiai tervezési ciklusai az egyetemi, a hazai, illetve az európai uniós tervezési periódusokhoz igazodnak. A stratégiakészítés időszaka alkalmat teremt a könyvtár belső erőforrásainak, szolgáltatásainak alapos átgondolására, a mikro- és makrokörnyezet módszeres felderítésére, vizsgálatára. A könyvtár 2016–2020 között érvényes stratégiai tervét a minőségirányítási rendszerünk keretei között készítettük. A Könyvtári Közös Értékelési Keretrendszer (KKÉK) alapelvei szerint folyamatszempléletű és a folyamatos javítást lehetővé tevő PDCA-ciklikusság elvein nyugszik.

E dokumentum készítésének pillanatában éppen száz éve, 1916 márciusában vette át megbízását a Debreceni Egyetem könyvtárának első vezetője. Az elmúlt 100 év a hagyomány, a változások és az alkalmazkodás története. A királyi tudományegyetem II. világháború utáni szétszabdalását követően jöttek létre az új intézményekhez tartozó könyvtárak, melyek egymástól függetlenül és eltérő mértékben, de lényegében azonos úton fejlődtek egészen az ezredfordulóig.

A Debreceni Egyetem integrálódását követően, az elődintézmények könyvtárainak összevonásával, 2001. január 1-jén született meg a Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár amely az egyetem öt campusán összesen hét épületben nyújt szolgáltatásokat.

Az új évezred első évtizedének legfontosabb feladata az ismét egységes egyetemi könyvtár korszerű működési kereteinek megteremtése volt. A 2014.

év végére viszont nyilvánvalóvá vált, hogy az egyesítéskor kialakított szerkezetben már nem lehetséges a folytonosan változó viszonyokhoz való, elvárható mértékű alkalmazkodás: a XXI. század rohamosan jelentkező kihívásai alapvető szerkezeti változtatásokat kívánnak meg.

A 2015 elején bevezetett új szervezeti felépítés ezért szakít a tradicionális elemekből építkező, földrajzi alapokon nyugvó struktúrával, melyben az egymástól távol lévő könyvtárakat igyekeztünk egységes irányítási rend alatt, de a korábbi önállóság egy részének fenntartásával működtetni. Január elsejétől a könyvtár ezt a területi alapú szerveződést egy funkcionális alapokon nyugvó struktúrával váltotta fel. A változás révén egységes irányítású szervezet jött létre, amely jövőbeni működésének legfontosabb céljait a hatékonyságnövelés, egységes minőségcélok, szolgáltatási elvek és gyakorlat kialakításában jelölte meg.

A DEENK

A DEENK nemzeti gyűjtőkörű, nyilvános felsőoktatási könyvtár. Feladatait a felsőoktatási intézményrendszer, valamint a közgyűjtemények kulturális szerepéből fakadó célkitűzések egyaránt meghatározzák. Nemzeti gyűjteményként pedig a magyar kulturális örökség megőrzésének és terjesztésének fontos alapintézménye.

A közvetlen fenntartói környezet – Debreceni Egyetem

A Debreceni Egyetem (DE), hallgatói létszámát tekintve az ország második legnépszerűbb, példányértékű gazdálkodást folytató egyeteme. Hazánk és az Európai Unió egyik legelmaradottabb régiójában igyekszik megőrizni kivívott előnyét a hazai felsőoktatási palettán és versenytársává válni az európai felsőoktatási intézményeknek.

A DE Magyarország legszélesebb képzési spektrummal rendelkező intézménye: hallgatói 14 kar 338 különböző szakán zajló oktatás és 23 doktori iskola 67 doktori programja közül választhatnak.

Az egyetemen folyó tudományos kutatások kiemelt területei az orvos- és egészségügy, gyógyszeripar, élelmiszeripar, természettudományok, sporttudomány, valamint elektronika és informatika. Az intézményi

portfólió sokszínűsége nemcsak az eltérő tudományterületek szinergiájára teremt lehetőséget, hanem egyedülálló módon segíti az egyetemet, hogy erőforrásait és tevékenységét a társadalmi-környezeti jólét növelésének szolgálatába állítva teljesítse ún. harmadik misszióját.

A Debreceni Egyetem, mint valamennyi hazai felsőoktatási intézmény, a „Fokozatváltás a felsőoktatásban – a teljesítményelvű felsőoktatás fejlesztési irányvonalai” c. stratégia irányelvei alapján alakítja 2016–2020 időszakra irányuló intézményfejlesztési tervét. A jövő felsőoktatásának kulcsszavaiként a dokumentumban a verseny, minőség, teljesít-

mény és siker fogalmak jelennek meg. A DEENK, mint központi szolgáltató egység és az intézményi tudásmenedzsment központja, korszerű információforrások közvetítésével, folyamatosan fejlesztett szolgáltatásai révén támogatja az egyetem által kitűzött stratégiai célokat.

Szakmai felügyelet

Magyarország Alaptörvényének XI. cikkelye állampolgári alapjogként határozza meg a művelődéshez való jogot, amit a közművelődés kiterjesztésével az alap-, közép- és felsőfokú oktatással, valamint e te-

rületek központi támogatásával biztosít.

A törvény alapján körvonalazott kulturális alapellátás koncepciója a kulturális értékek legszélesebb körű elterjesztését és gyarapítását szolgáló törekvéseket fogalmaz meg.

E törekvések meghatározó elemei az EMMI Kulturális Államtitkárságának Közgyűjteményi Főosztálya által irányított közgyűjtemények, melyek közül is kiemelkedik a több mint 6000 könyvtár és könyvtári tevékenységet folytató szervezet.

Az összetett könyvtári feladatellátás (közkönyvtári, felsőoktatási és szakkönyvtári, nemzeti könyvtári feladatok) megszervezésével az oktatási és a közösségi igényeket figyelembe vevő, hatékony, gazdaságosan fenntartható, értékközvetítő és értékteremtő könyvtári rendszer kialakítása a cél, amely egyenlő esélyű hozzáférést biztosít a kulturális értékekhez és segíti a társadalmi-közösségi célok elérését is.

A DEENK a közgyűjteményi rendszer speciális státuszú tagja, mely felsőoktatási könyvtári, valamint nyilvános közgyűjteményi feladatain túl a nemzeti tudásvagyon, a magyarság kulturális értékeinek és hagyományainak törvényileg megbízott/megnevezett őrzője, kezelője. A kulturális terület irányelveinek mentén a rábízott tárgyi és szellemi értékek közvetítése, hasznosítása tekintetében a jövőben is privilegizált szerepet tölthet be.

Az elemzés módszerei

A stratégia megalkotásakor a DEENK sok tekintetben egyedülálló felsőoktatási és kulturális szerepéből fakadó általános szempontok mellett elengedhetetlenül szükséges a tágabb és szűkebb környezet alapos, szisztematikus analízise is. Céljaink releváns megfogalmazása érdekében általános menedzsmenttechnikákat alkalmazva vizsgáltuk meg az intézmény mikro- és makrokörnyezetét. A minket körülvevő világot PGTTJ-analízis révén igyekeztünk megérteni, a szűkebb környezetünket a Porter-féle 5 versenyelőnymodell, illetve BCG-mátrix segítségével mértük fel, saját értékeink és erőforrásaink feltérképezéséhez, a prioritások meghatározásához pedig SWOT-analízist végeztünk.

Az elemzések elkészítése az erre a célra kialakított Stratégia-elemző csoport feladata volt, melyet a főigazgató vezetett. A munkacsoport a Minőségirányítási Tanács egyéb csoportjaival együttműködve, azok bevonásával végezte munkáját, s eredményeibe a könyvtár vezetésén túl a munkatársak is közvetlen betekintést, hozzászólási lehetőséget kaptak. Az így elkészült stratégiai dokumentáció ilyen módon a könyvtár dolgozói nagy részének bevonásával született meg. Mindezt azzal a szándékkal tettük, hogy a gondolatmenet érthető, a célok pedig befogadhatóak legyenek a munkatársak számára is.

PGTTJ-analízis

A könyvtár makrokörnyezetének elemzésekor a ránk ható politikai, gazdasági-társadalmi és technológiai tényezők mellett különös gondot fordítottunk a működésünket meghatározó jogi környezet vizsgálatára is. A részletes elemzés révén átfogó képet sikerült kapni azokról a viszonyokról, melyek meghatározzák működésünket, és várhatóan döntő hatást gyakorolnak a DEENK-re a jövőben is. (Az elemzés részletes kibontását az 1. sz. melléklet tartalmazza.)

Porter-elemzés

A vállalatok többsége figyeli a tágabb környezetben zajló változásokat, próbál alkalmazkodni és – ha lehetősége van rá – befolyásolni a környezet alakulását. A sikerhez azonban a mikrokörnyezet alapos vizsgálatára is gondot kell fordítani. Ezért végeztük el a könyvtár szűkebb környezetére vonatkozó Porter-féle iparági elemzést, melynek során az iparág általános helyzetének, a verseny intenzitásának áttekintése után a helyettesítő termékekkel, új belépőkkel, a vevőinkkel és a szállítókkal kapcsolatos aspektusokat tártuk fel.

A DEENK tevékenysége az információ- és tartalompiac, a kultúra és a felsőoktatás területén zajlik. Mindhárom szektort az egyre dominánsabbá váló ún. kreatív ipar részeként tartják számon, ugyanakkor az állami finanszírozási és szabályrendszer erősen meghatározza a lehetőségeket. A mi szempontunkból versenytárs-elemzés elsősorban a hazai könyvtárak áttekintése alapján végezhető. A magyarországi könyvtári rendszerből kiemelkednek a nagyobb felsőoktatási könyvtárak, az Országos Széchényi Könyvtár, a Magyar Tudományos Akadémia Könyvtára, valamint a földrajzi közelségben levő nagyobb közművelődési könyvtárak. A vizsgált könyvtárak sikerének alapfontosságú elemeként a fenntartó támogatását és a hatékony lobbierőt azonosítottuk. A szolgáltatási portfóliót végignézve kiemelendő a versenytársak egységes, célirányos, tiszta profilja; a kommunikáció; a sikeres rendezvények; a gyűjtemény; hatékonyság; az igényeknek megfelelő nyitva tartás, a tárgyi és infokommunikációs infrastruktúra, valamint az elhelyezkedés.

Az egyetemen belüli versenytársaink a kari-tanulmányi, intézeti könyvtárak. Az ő versenyelőnyük alapját a használóikkal, fenntartójukkal kialakított szoros, közvetlen kapcsolat képezi, valamint a homogén felhasználói kör, ami nagyobb fokú rugalmasságot tesz számukra lehetővé.

Az információszolgáltató piacon új belépő az, aki szintén információval látja el a társadalmat. Magyarországon a DEENK-hez hasonló nagy könyvtá-

rak kialakulására kevés esély mutatkozik, legfeljebb szervezeti átalakulás révén léphet be új iparági szereplő. Az elmúlt évek tapasztalata alapján azonban számítanunk lehet erős lobbierővel rendelkező nagy tartalomszolgáltatók belépésére vagy valamely könyvtár kiugró megerősödésére.

Az információpiac globalizálódása és átalakulása, gyors fejlődése, sokszereplőssé válása okán azonban erős a fenyegetettség a helyettesítő termékek szempontjából. Szükséges megfelelő figyelmet fordítani az erősen szegmentálódott piacon megjelenő kisebb-nagyobb, speciális szolgáltatókra, melyek helyettesítő termékeket kínálnak a könyvtár szolgáltatási palettájának egyes elemeire: pl. fénymásoló üzletek; könyvesboltok; kiadók; e-könyv-forgalmazók; legális és illegális dokumentumszerverek és szoftverek; keresőszolgáltatások, új tartalomszolgáltatók az egyetemen, a régióban, országosan. Nem szabad figyelmen kívül hagyni a globális szolgáltatókat, akik a hagyományosan könyvtári szolgáltatásokkal kielégített felhasználói igényt más típusú termékkel igyekeznek kielégíteni. Gondoljunk csak a Google típusú keresők térnyerésére a könyvtári katalógusok, adatbázisok rovására.

A DEENK vevőinek, ügyfeleinek köre az intézmény jellegéből fakadóan széles körű: az egyetem vezetősége, az egyetem polgárai (hallgatók, oktatók, kutatók) mellett beletartoznak a nem egyetemi könyvtárhasználók és ODR-partnerek is. A könyvtár bevétele a költségvetési és pályázati támogatásból, illetve a szolgáltatásokból befolyt összeg mellett a presztízs-növelő támogatásban, együttműködő készségben, használati statisztikákban mutatkozik meg. Könyvtárunkat unikális gyűjteménye, robusztus fizikai és virtuális terei és szolgáltatásai megkülönböztetik az egyetemi polgárok egy része számára. A terek atmoszférája, a szolgáltatások és az infrastruktúra mennyisége és minősége, igényekhez alkalmazkodása, valamint a könyvtári dolgozók hozzáértése és hozzáállása kulcstényező abban, hogy a felhasználók a DEENK gyűjteményeit és tereit milyen arányban használják, mely szolgáltatásaink váltanak ki pozitív mennyiségi és minőségi visszacsatolást.

Az iparágra jellemző versenyszituációt a vevőkhoz hasonlóan a szállítók alkuereje is befolyásolja. A szállítóknak az intézményre gyakorolt kedvezőtlen hatása az általuk kínált termékek áremelkedésében és a silányabb termék- és szolgáltatásminőségben rejlik.

Költségvetési szerv egységeként a beszállítók kiválasztásakor elsősorban az államháztartási előírások szabta korlátokkal kell számolnunk (pl. köz-

beszerzés), ami sok esetben felülírja a minőség és ár mérlegelésének lehetőségét. Jellemző továbbá, hogy a könyvtár lehetséges beszállítóinak száma végtelen között mozog: egyes szolgáltatási területeken kevés és koncentrált, míg máshol számtalan lehetőség mérlegelésére van szükség – ehhez azonban nem mindig áll rendelkezésre megfelelő idő és ismeret. A DEENK alkupozícióját nagyban meghatározza az is, hogy integrált könyvtári rendszerünk, valamint a nagy információforrás-szolgáltatók esetében az átállási költségek rendkívül magasak.

A központosított ügyintézési rendszer által meghatározott szűk mozgástér sok esetben egyfajta kiszolgáltatottságot eredményez, ami azonban beszállítóinkat is bizonyos kényszerpályákra tereli. Mindezt tetézi, hogy az egyetem központosított ügyintézési rendszerében nem mindig van lehetőségünk közvetlen kapcsolatra a szolgáltatóval: a tárgyalások és megrendelések más egyetemi szervezetek (Szolgáltatási Osztály, Beszerzési Osztály, Üzemeltetés, Informatikai Szolgáltató Központ) közvetítésével zajlanak.

Portfólió-analízis – a BCG-mátrix

A belső és külső környezet értékelésekor alaposan felül kell vizsgálni azokat a tevékenységeket, projekteket, programokat, amelyeket aktuálisan vé-

gez a szervezet. Alapvető szempont, hogy miként viszonyul az adott tevékenység a szervezet küldetéséhez, és mennyire veszi figyelembe a környezeti adottságokat.

A portfólió-analízis hozzásegíti a könyvtárat ahhoz, hogy a leginkább megtérülő szolgáltatások működtetésére és fejlesztésére fordíthassa erőforrásait. A mátrix négy kategóriába sorolja a szolgáltatásokat az irántuk mutatkozó kereslet és a hozzájuk kapcsolódó lehetőségek alapján. Megmutatja, hogy milyen szolgáltatások iránt legnagyobb a kereslet, és annak felmérésében is segít, hogy a könyvtár helyzete megengedi-e a fejlesztést.

A vizsgálódás során a könyvtár dolgozóinak közel 50%-a csoportosította szolgáltatásainkat, programjainkat a kereslet-lehetőség viszonyrendszerben. Az öt helyszínen 52 kolléga segítségével végzett elemzésekből kiderült, hogy a szolgáltatásaink meghatározó részének kategorizálása bizonyos elmentmondásokat mutat: ugyanazon szolgáltatások megítélése helytől függően teljesen eltérő kategóriákba kerültek. Ez a jelenség bizonyos mértékig természetes a fizikai széttagoltság és a részt vevő kollégák eltérő megközelítései, tapasztalatai miatt, ám mindenképpen üzenetértékű. Rámutat ugyanis, hogy a DEENK munkatársi közössége jelen pillanatban nem minden esetben képes a szolgáltatásaink iránti kereslet reális értékelésére.

A környezet vizsgálata, a portfólió-analízis, az erőforrásterkép, valamint a stratégiakészítés során felhalmozódott további információk, a dolgozói konzultációk eredményeinek összegzéséhez a leggyakrabban használt marketingeszközt, a SWOT-elemzést alkalmaztuk. A súlyozott SWOT-mátrix egyben meghatározza könyvtárunk stratégiájának irányvonalait, melyek alapján a következő stratégiai ciklus akciótervrendszerét kialakítottuk.

Akcióterv

A Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár 2016–2020 időszakra vonatkozó stratégiai akcióterve a Debreceni Egyetemnek a teljesítményelvű felsőoktatási irányvonalai mentén kidolgozott intézményfejlesztési terve, a közgyűjteményekre vonatkozó kormányzati elképzelések, valamint az előzőekben bemutatott részletes elemzések által kijelölt irányvonalak mentén született meg.

A felsőoktatási stratégia értelmében az alapvető értékek megvalósulása a teljesítményelvű oktatási-tanulási környezet kialakításával, valamint világszínvonalú kutatással képzelhető el. A felsőoktatási könyvtárakat ugyanakkor a kulturális alapellátás rendszerében is szükséges elhelyezni. Elképzelésünk szerint kulturális küldetésünk és az egyetem harmadik missziós tevékenységében megvalósuló funkcióink egymást erősítik a jövőben.

A DEENK következő öt évének stratégiai akciói ezt az alapvetést szem előtt tartva alakultak ki, s tovább formálódnak majd a megvalósítás során. Fontosnak tartjuk kiemelni a stratégia folyamatos felülvizsgálatának és szükség szerinti módosításának jelentőségét: ezzel kívánjuk biztosítani a szervezet kiszámítható, megbízható működését.

A SWOT-elemzés és súlyozás alapján megmutattak azok a prioritások, melyek a konkrét cselekvési tervet meghatározzák. Tudatában vagyunk lehetőségeinknek, melyeket megragadhatunk, előnyeinknek, melyeket kihasználhatunk és erősségeinknek, melyeket bővíthetünk.

A DEENK országos viszonylatban unikális gyűjteményére, az elmúlt években a felhasználókkal szoros együttműködésben kialakított népszerű szolgáltatásaink jó gyakorlatára (iDEa Tudóstér, Debreceni Egyetemi Kiadó) alapozva további szolgáltatások emelhetők a sikeresek közé. Dinamikusan fejlődő partnerkapcsolataink és jól koordinált kommunikációnk hatékony támogatást nyújt az egyetemi alptévékenységek változását követő további szolgáltatások kialakításához: az egyéni és csoportos oktatási-tanulási környezetet támogató környezet kialakításával, önkiszolgáló funkciók beépítésével tovább növelhető a felhasználók köre és elégedettsége.

Differenciáltan képzett munkaerőnk kompetenciáinak további fejlesztésével, a belső kommunikáció, valamint a szervezeti kultúra fejlesztésében rejlik lehetőségek kiaknázásával tovább erősíthetjük a felhasználó-központú szemléletet szolgáltatásaink tervezésében, szervezésében és közvetítésében. Kihhasználjuk az egyre bővülő információs csatornákat és eszközöket, kapcsolódunk helyi, nemzeti és

nemzetközi közösségekhez és szolgáltatásokhoz. Mindezt a speciális igényeket is kielégítő, személyre szabott funkciókkal tesszük emberközelivé.

Pályázatok tekintetében, országos szerveződésekben az elmúlt évtizedben hagyományosan sikeres, megkerülhetetlen intézmény a DEENK. Jelen idő szerint nem látjuk az ilyen irányú lehetőségeket a következő néhány évre vonatkozóan.

Igyekszünk előnyt kovácsolni a kancellári rendszerben megvalósuló adminisztratív integráció és a központi infrastruktúra-üzemeltetés rendszeréből.

Ugyanakkor nem sikerült maradéktalanul kiaknázni helyzeti előnyünket a valamennyi egyetemi campuson való jelenlét területén: a könyvtári terek, gyűjtemények és szolgáltatások kihasználtsága és megítélése (kurzusok, kiállítások) helyenként jelentős eltérést mutat. Éppen ezért nagyon fontos gyengeségeinket ellensúlyozni: az állomány feltártságának növelésével, adatbázisaink tartalmának és szolgáltatási felületeinek minőségi javításával, hiányzó tartalmak feltérképezésével és pótlásával (pl. elektronikus tananyagok), a fizikai terek korszerű funkcionális átalakításával. Profilunk tisztítását célzott marketing- és PR-stratégiával szükséges támogatni. A könyvtári honlap és portálrendszer megújítása a rövid távú terveink kiemelt célterülete.

További potenciált érzékelünk a raktározási gondok megoldásában, a munkaszervezés hatékonyságának növelésében, önkiszolgáló funkciók bővítésében.

Tagadhatatlan, hogy az elmúlt időszakban elért eredmények fenntartását és erős alappá szilárdítását számos kockázati tényező fenyegeti. Nem kerülhetjük meg a szervezetre leselkedő veszélyek feltérképezését, s azok elhárítására vonatkozó stratégiai elemek beépítését a cselekvési tervbe. Pályázati támogatás elmaradása vagy elégtelen költségvetési támogatás esetén tárgyi és infokommunikációs infrastruktúránk további romlása, szolgáltatásaink és munkatársi kompetenciánk elavulása várható. Az interneten könnyen elérhető legális és illegális tartalmak, a szerzői jog körüli bizonytalanság egyes szolgáltatásainkat ellehetetleníthetik. A rohamosan változó felhasználói környezet kihívásaival kizárólag folyamatos monitorozás, igényfelmérés, párbeszéd és szüntelen fejlesztés segítségével birkózhatunk meg.

Új partnerségekkel, a szűkebb-tágabb környezetünkben fellelhető tudás becsatornázásával, hatékony lobbitevékenységgel és a szervezeti kultúra folyamatos fejlesztésével dolgozhatunk a gyengeségeink csökkentésén, a veszélyek elhárításán.

Stratégiai fókussterületeink

A 2016–2020 időszakra vonatkozó stratégia szempontjából hét fókussterületet jelöltünk ki, melyek egymásra épülve és egymást erősítve szolgálják majd a DEENK jövőképének megvalósítását. Könyvtárunk működésének alappillérei a gyűjtemény, a terek és a partnerség. Egyetemi (oktatás, kutatás) és nemzeti feladatainkat ezekre alapozott szolgáltatások fókuszálásával látjuk el. A gyűjtemények, terek, szolgáltatások, partnerség fejlesztése a következő stratégiai időszakban tudatos, folyamatos szervezet- és működésfejlesztésen alapszik.

Nyomatott és elektronikus **gyűjteményeink** egyetemi és nemzeti feladatainkon alapuló tudatos fejlesztését, a megfelelő tárgyi, informatikai, infrastrukturális és személyi erőforrások biztosítását a mindenkori vezetés alapfeladatának tekinti. A következő időszak kihívásaként definiáljuk a gyűjtemények határainak kitágítását, a felhalmozott ismeretek kinyitását, intenzív szakmai és társadalmi hasznosulásának biztosítását helyi, regionális, nemzeti és határokon átívelő szinten egyaránt. A gyűjtemények innovatív célú felhasználását lehetővé tevő szolgáltatások kialakítása szintén prioritásként definiálható.

A DEENK 2001. évi kialakítása óta eltelt időszakban számos infrastrukturális beruházás történt. A jövőben olyan innovatív fizikai és virtuális **terek** kialakítására törekszünk, melyek az egyén és a kisebb-nagyobb közösségek tudományos, ismeretszerzési, kulturális, rekreációs és alkotótevékenységének inspiráló helyszínékként szolgálnak. Fizikai tereink közvetlenül az egyetemi és városi polgárság számára az egyetem valamennyi campusán azonos színvonalon biztosítják az elmélyült egyéni kutatótevékenység, a csoportos tanulás és projekt munka környezeti feltételeit. Virtuális tereink olyan általános művelődési és speciális szakmai igényeknek is megfelelnek majd, melyek a fizikai határokat átlépve segítenek az adott helyen és időben, adott feladathoz szükséges információk megtalálásában, elérésében, értékelésében és hasznosításában.

A kiváló **partnerségi** kapcsolatok, a helyi, regionális, nemzeti és nemzetközi együttműködések mindig is a DEENK működésének komoly szegmensét jelentették. A szolgáltatásokban, adminisztrációban, működtetésben, szervezésben, szakmai fejlődésben nélkülözhetetlen belső és külső kapcsolati háló a jövőben tudatos, a küldetésünket közvetlenül támogató stratégia mentén szerveződik és fejlődik majd.

A kutatás és publikálás folyamata az elmúlt évtizedben alapvető átalakuláson ment át. A hagyományos könyvtári információközvetítő szerep már nem felel meg az elvárásoknak. A teljes **kutatási folyamat támogatásának** megismerését, a hiányzó

források, eszközök, kompetenciák feltérképezését és támogató szolgáltatások rendszerszerű felépítését, folyamatba illesztését kell célul tűznünk, melyet kizárólag hatékony partnerkapcsolatokkal és kommunikációval támogatva lehetséges megvalósítani.

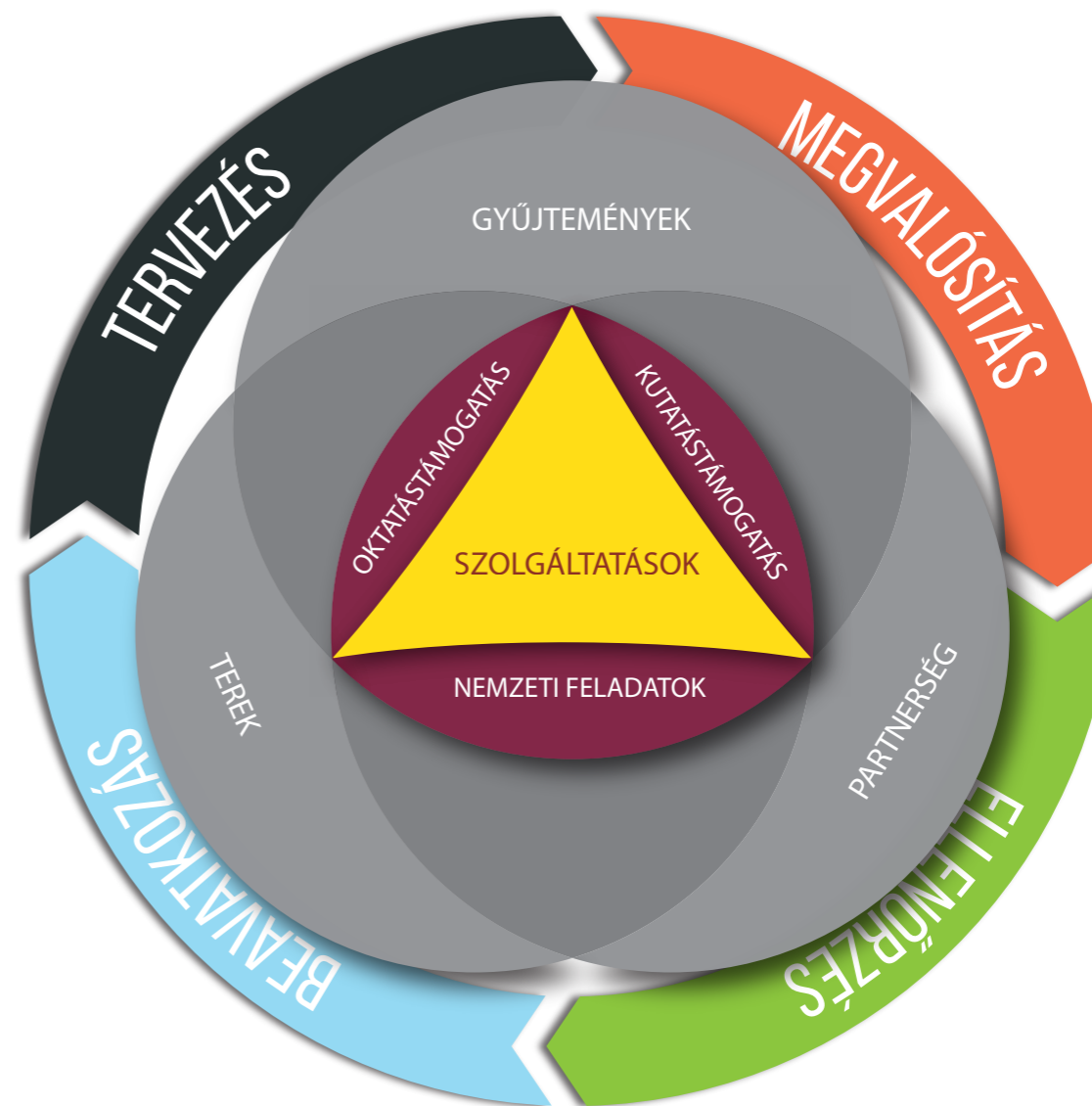
Az **oktatás erősítése** a XXI. században komoly kihívás elé állítja a felsőoktatási könyvtárakat. Értékrendformáló erőként kellene fellépniük az oktatás haladó szellemű, ugyanakkor minőségi támogatásának megvalósításához. A releváns információk megtalálása, a tényáradat szelektálása, szűrése, értékelése meglátásunk szerint a jövőben egyre jobban felértékelődő kompetenciává válnak a hatékonyság és eredményesség szempontjából. A közvetlen felhasználói kapcsolatok, folyamatos visszacsatolás és nyitottság segíthetik munkánkat céljaink elérésében.

Nemzeti feladataink meghatározását és ellátását egyrészt a mindenkori jogszabályi előírások, másrészt az ezekre elkülöníthető források körvonalazták. Hatékonyság és korszerűség szempontjából az egyetemi és nemzeti feladatok munkaszervezési és szolgáltatási szintű összehangolásában, az egyetem harmadik missziós tevékenysége és a kulturális alapellátás rendszerében vállalt feladataink szinergiájában határoztuk meg stratégiai törekvéseinket.

A változásmenedzsment, a hatékonyság és az igénykövető szolgáltatások kialakításának eszköze könyvtárunkban – a szakmai elvárásoknak megfelelően – a folyamatszempléletű minőségirányítási rendszer. A korszerű vállalatirányítási eszközök tudatos bevezetése és beépítése a könyvtár működésébe garantálják a szolgáltatások színvonalának elvárt szinten tartását, a folyamatos fejlődési igényt és a hatékonyságot. A **működésbe integrált PDCA-ciklus** biztosítja, hogy a szervezet szüntelenül törekedjen a folyamatai eredményességének fejlesztésére, és ne várja meg, hogy egy probléma felmerülése fedje fel a fejlesztés szükségességét. A lehetséges fejlesztések a kis lépésekben megvalósítható, szakadatlan fejlesztéstől a stratégiai, áttöréses fejlesztési projektekig terjedhetnek. A szervezetnek legyen folyamata arra, hogy miképpen fedje fel és irányítsa a fejlesztési tevékenységeket. Ezek

a fejlesztések változtatást fognak eredményezni a szolgáltatásokban, a folyamatokban, sőt esetleg a minőségmenedzsment-rendszerben, vagy a szer-

vezetben is. Ennek a szemléletmódnak a szervezeti kultúrába való integrálása kulcskérdés a könyvtárak és a könyvtári szakma jövőjét illetően.

Stratégiai céljaink

- 1. Kitágítjuk gyűjteményünk határait
- 2. Támogatjuk a tudományos kutatást
- 3. Biztosítjuk a kutatási adatok hosszú távú megőrzését
- 4. Nyílt hozzáférés
- 5. Aktív részesei leszünk az oktatásnak
- 6. A könyvtár mint hely
- 7. Kulturális örökség, nemzeti tudásvagyon
- 8. Minőségi szolgáltatásokat építünk
- 9. Stratégiai humánerőforrás-menedzsment

1. Kitágítjuk gyűjteményünk határait

Stratégiai cél

Biztosítjuk kutatóink, oktatóink, hallgatóink számára a szükséges információk megtalálását és hozzáférését. Hozzájárulunk az információs írástudás készségeinek fejlesztéséhez. Kurzusaink, bemutatóink, konzultációink valamennyi egyetemi polgár rendelkezésére állnak.

A könyvtárak hagyományosan dokumentumokat gyűjtöttek az olvasók számára. Az internet világában használóink igényei azonban túlmutatnak egyetlen gyűjtemény lehetőségein, a könyvtárak jellemzően ma már nem a tulajdonért, hanem a hozzáférésért fizetnek. A rendelkezésre álló tengernyi információ értékelésében, hosszú távú elérésének biztosításában a könyvtárak szerepe felértékelődik.

Akciók

1. Folytatjuk a mindenkori igényekre alapozott, tudatos gyűjteményépítési és tartalomszolgáltatási tevékenységünket.
2. Gyűjteményünk elérhetőségét biztosítjuk a legismertebb keresőszolgáltatásokban és digitális bibliográfiákban. Ennek érdekében hatékony metaadat-kezelési stratégiát valósítunk meg. Komoly célunk gyűjteményünk feldolgozottsági arányának növelése.
3. Helyi katalógusunkat nemzetközi színvonalú adatbázissá fejlesztjük.
4. Kidolgozzuk a nyomtatott és elektronikus állományunkra alapozott állandó, illetve időszakos tematikus kiállítások és tudástárak rendszerét.
6. Megteremtjük a tudományos irodalom hosszú távú elérésének stratégiáját.
7. Folytatjuk nyomtatott dokumentumaink átmenését a virtuális világba, digitalizálási stratégiánk által kijelölt menetrend szerint.
8. Az oktatókkal együttműködésben továbbfejlesztjük támogató szolgáltatásunkat, melyek egyrészt a tanrendbe építve, másrészt rendszeres vagy igény szerinti csoportos oktatás, adatbázis-bemutató vagy egyedi konzultáció, valamint online tananyagok, tutoriálok formájában állnak rendelkezésre.

2. Támogatjuk a tudományos kutatást

Stratégiai cél

Támogatjuk a kutatók és kutatási egységek munkáját a kutatási folyamat valamennyi lépésénél, az ötlet megszületésétől az eredmények publikálásán át a láthatóság és hatás biztosításáig.

A tudományos kutatás és publikálás folyamatát szüntelen fejlődés jellemzi. A kutatóknak számukra eddig ismeretlen kompetenciákkal kell felvértezni magukat – ehhez a könyvtárban találnak segítséget. A kutatást végzőknek több tudományterület gyors áttekintésére s a releváns részterületekre vonatkozó részletes információkra egyaránt szükségük van. A megbízható információforrások, szegmentált információhalmazok, kifinomult keresőeszközök szerepe felértékelődik. Mindennek a megfelelő időben és helyen kell rendelkezésre állnia.

A DEENK alkalmassá válik majd arra, hogy az információkereséstől az új információ megosztásáig segítse a kutatási folyamatot. Az ehhez szükséges szolgáltatások egy része máris rendelkezésre áll, további szolgáltatások kialakítása a következő évek feladata.

Akciók

1. Áttekintjük szolgáltatásainkat, s összeillesztjük a tudományos kommunikáció folyamatának lépéseivel.
2. Az oktatás-kutatás változó követelményeinek megfelelően fejlesztjük a könyvtári dolgozók kompetenciáit.
4. Kutatási és tudáshasznosulási folyamatokat támogató együttműködések kezdeményezünk.
5. A Debreceni Egyetemi Kiadót modern, XXI. századi publikációs platformmá fejlesztjük. Tapasztalatainkat, eredményeinket a kiadón kívül megjelenő egyetemi publikációk, tudományos folyóiratok színvonalának, láthatóságának fejlesztése szolgálatába állítjuk.

3. Biztosítjuk a kutatási adatok hosszú távú megőrzését

Stratégiai cél

A kutatók a könyvtár segítségét keresik a kutatási adatok kezelését érintő kérdésekben. Nemzetközi partneri kapcsolataink kiaknázásával eleget teszünk a kihívásnak.

A kutatás során keletkezett nagy mennyiségű kutatási adatok-adathalmazok kezelésének, tárolásának, újrahasznosíthatóságának biztosítása egyre erősödő követelmény. Új, adatvezérelt kutatási módszerek, az integritás és nyitottság igénye jelenik meg a tudományos életben. Felértékelődik a könyvtáraknak a tudományos információk rendszerezésében, leírásában, elérhetőségének biztosításában szerzett tapasztalata.

Akciók

1. Segítjük a kutatókat az adatkezelési tervek elkészítésében.
2. Konzultációs szolgáltatást alakítunk ki az adatmenedzsment, tárolás és újrahasznosítás területén.
3. Adatrepozitóriumot és ráépülő szolgáltatási rendszert építünk.

4. Nyílt hozzáférés

Stratégiai cél

A DE tudományos teljesítménye a könyvtár támogatásával egyre nagyobb arányban válik nyíltan elérhetővé. Biztosítjuk a publikációk láthatóságát és elérhetőségét. Az egyetem illetékes szervezeti egységeivel együttműködve gondozzuk a publikációk és adatok szellemi tulajdonjogi vonatkozásait.

A Debreceni Egyetem 2015-ben megerősítette hivatalos állásfoglalását a nyílt hozzáférés (open access) mellett a Szerzői jogi szabályzat és publikációs irányelvek című dokumentumával. Intézményünk elsősorban a szerzői archiválást támogatja az iDEa Tudóstérben, de támogatást nyújt a cikk-eljárási díjak kiegyenlítéséhez is. Gondoskodunk ugyanakkor az egyetemi folyóiratok szerkesztőségével együttműködve a nyílt hozzáférés előnyeinek kiaknázásáról.

Akciók

1. A könyvtár kulcsszerepet játszik a nyílt hozzáféréssel kapcsolatos tanácsadásban, kommunikációban, ismeretterjesztésben.
2. Biztosítjuk a kutatástámogatók nyílt hozzáférésre vonatkozó előírásainak megvalósulását az egyetemen.
3. Az iDEa Tudóstér üzemeltetésével gondoskodunk a szerzői archiválás és az intézményi tudományos teljesítmény terjesztésének infrastrukturális feltételeiről.
4. Szellemi tulajdonjogi és publikálási stratégiát támogató szolgáltatást építünk az egyetemen, valamennyi érdekelt egység bevonásával és a szükséges szakértelem biztosításával.

5. Aktív részesei leszünk az oktatásnak

Stratégiai cél

A könyvtár az oktatók és hallgatók megbízható partnere a kurzusanyagok rendelése, tárolása, elérése tekintetében is.

Debrecen modern, innovatív, színvonalas felsőoktatást kínál hallgatói számára. Egyre szélesebb körben használatos a hagyományos és e-learning formákat vegyítő ún. blended learning kurzusok száma. Információs írástudásra orientált kurzusaink végigkövetik az egyetemen zajló folyamatokat az információkereséstől azok értékelésén, felhasználásán, új tartalmak előállításáig és az eredmények megosztásáig. Kurzusaink, bemutatóink, konzultációk a kutatók, oktatók, hallgatók rendelkezésére állnak.

Akciók

1. Gondoskodunk az oktatók által kiválasztott, illetve előállított kurzusanyagok eléréséről, tárolásáról.
2. Kutatjuk és alkalmazzuk azokat a módszereket, új technológiákat, a hallgatói szokásokat, amelyek az oktatás fejlődését, hatékonyságát, korszerűségét szolgálják.
3. Differenciált lehetőségeket alakítunk ki a digitális írástudást, továbbá a hatékony oktatási-tanulási tevékenységet és a piacképes ismeretek megszerzését támogató kompetenciák fejlesztésére.

6. A könyvtár mint hely

Stratégiai cél

Az egyetem valamennyi campusán megtalálható szolgáltatási helyeink mindegyikében differenciált kutatási-tanulási munkateret és rekreációs lehetőségeket biztosítunk az egyetem teljes közössége számára.

Miközben az oktatás egyre növekvő arányban helyeződik át a virtuális térbe, az informális személyes találkozások iránti igény nem csökken, sőt – amennyiben az megfelelő környezetben zajlik – szerepe felértékelődik a hallgatók körében.

Az interdiszciplinaritás, csoportos feladatmegoldás, együtt gondolkodás számára a könyvtárak inspiráló online és offline terek kialakítására törekednek. A különböző típusú tanulási formák és kiegészítő tevékenységek számára egyéni, csoportos tanulói terek, konzultációs helyek, rekreációs területek kiépítése a cél.

Akciók

1. A szabadpolcos területek optimalizálása mellett tanulmányozzuk a szokásokat és felmérjük az egyetemi közösség igényeit. Ennek eredményére támaszkodva inspiráló környezetet alakítunk ki, kiterjesztjük a tanulói terek méretét és funkcióit, az igényeknek megfelelő rendelkezésre állást.
2. Az egyetemi tanszékekkel, karokkal összefogásban online és offline tereket alakítunk ki, ahol a teljes egyetemi közösség megtalálja a számára előnyös szolgáltatásokat: az oktatást, tanulást, kutatást, együttműködést támogató helyeket és eszközöket.
3. Elsődleges szempontunk a létesítményeink, felszereltségünk célszerűsége, maximális kihasználhatósága – a terek, helyiségek jövőbeni fejlesztését a megjelenő új igényekre és a technológiai fejlődésre alapozzuk.

7. Kulturális örökség, nemzeti tudásvagyon

Stratégiai cél

Tudatos és célirányos digitalizálási stratégiával szolgáljuk a kulturális örökség és nemzeti tudásvagyon elérhetőségét a felhasználók széles köre számára. A digitalizált dokumentumokat nemzetközi rendszerekben és saját tematikus fejlesztések révén tesszük láthatóvá és elérhetővé.

A könyvtárak felelősek a régi, egyedi, értékes, illetve valamilyen szempontból kiemelkedő jelentőséggel bíró gyűjteményrészek megőrzéséért, használatuk hosszú távú biztosításáért. Ezek a dokumentumok a társadalomban, történelemben betöltött szerepünk megértése szempontjából rendkívüli jelentőséggel bírnak.

A DEENK nemzeti gyűjtőkörű könyvtárként kiemelkedő ebben a tekintetben: a kiadványokban megjelent nemzeti tudásvagyon kezelése, őrzése és szolgáltatása feladatát bízta ránk a törvényalkotó.

A szóban forgó tartalmak kinyitása az egyetem, a város, a régió, az ország polgárai számára a múlt és a jelen kulturális örökségének megértését szolgálja, a tudatos énkép és közösségi kapcsolatok kialakítása érdekében történhet.

Ezt a küldetést tartjuk szem előtt mind az eredeti dokumentumok megőrzése, mind digitális könyvtárunk kialakítása tekintetében. Az erre alapozott szolgáltatások, virtuális terek és kiállítások a kulturális alapellátási feladatainkat és az egyetem harmadik misszióját egészítik/teljesítik ki.

Akciók

1. Digitalizálási stratégia kidolgozása és megvalósítása. A digitalizálás tárgyi és humán feltételeinek biztosítása.
2. A megfelelő mennyiségű és minőségű raktári terek biztosítása, hosszú távú tervezéssel.
3. Elektronikus köteles példányokkal kapcsolatos tevékenységek elindítása, beépítése a munkafolyamatainkba, erőforrások biztosítása.
4. A nemzeti tudásvagyon tartalmának céltudatos nyitása, láthatóvá tétele a társadalom széles rétegei számára. A gyűjtemények innovatív célú felhasználását lehetővé tevő szolgáltatások kialakítása.
5. Az Országos Dokumentumellátási Rendszer központi feladatainak rendelet szerinti ellátása, szolgáltatásainak megújítása, üzemeltetési-fejlesztési feltételeinek biztosítása.

8. Minőségi szolgáltatásokat építünk

Stratégiai cél

A szolgáltatásaink fejlesztését célzó folyamatos munkával biztosítjuk, hogy valamennyi tevékenységünk középpontjában a felhasználó áll. Ennek érdekében folyamatszempléltű minőségirányítási rendszert alkalmazunk, s gondoskodunk arról, hogy a könyvtár működésébe a PDCA-szemlélet beépüljön.

Könyvtárunk elkötelezte magát a kiváló szolgáltatási színvonal iránt. Rendszeresen gyűjtünk adatokat, felméréseket végzünk, keressük a visszacsatolást a tevékenységeink értékeléséhez. Az összegyűjtött információkat benchmarkinghoz és teljesítményértékeléshez, valamint a trendek feltérképezéséhez használjuk fel. Igyekszünk ennek eredményeit kommunikálni az egyetem vezetősége és a karok irányába. A visszajelzések alapján elvégzett módosításokról informáljuk a közönségünket.

Innovatív szolgáltatások kialakítását célozzuk meg, a fellelhető informatikai alkalmazások integrálásával, továbbgondolásával. További intézkedéseket teszünk az önkiszolgáló funkciók bővítésének irányába. Kihhasználjuk a felhőalapú megoldások előnyeit.

Akciók

1. Portálrendszerünk megújításával kaput nyitunk virtuális tereinkhez, szolgáltatásainkhoz.
2. Külső audit a szolgáltatásaink minőségének és hatékonyságának megítélésére.
3. Rendszeressé tesszük és folyamatosan fejlesztjük a dolgozói értékelést, a visszacsatolás forrásaiba bevonjuk a felhasználók és kollégák visszajelzéseit.
4. Gondoskodunk arról, hogy folyamatosan monitorozzuk a felhasználói elégedettséget. Kidolgozzuk annak módját, hogyan épülnek be a felhasználói visszacsatolások (használati statisztikák, felmérések, interjúk, egyéb módszerek) a szolgáltatásaink minőségfejlesztésébe.
5. Az Informatikai Szolgáltató Központtal és felhasználói csoportokkal együttműködve megbízható, költséghatékony informatikai infrastruktúrát és korszerű szolgáltatási rétegeket alakítunk ki.
6. Felülvizsgáljuk a közvetlen felhasználói szolgáltatásokat támogató munkafolyamatainkat, és megteesszük a megfelelő lépéseket ezek korszerűsítésére, optimalizálására.
7. Előremutató együttműködések gondozunk szakmai szervezetekkel, könyvtárakkal, a felsőoktatás és a kulturális alapellátás további szereplőivel.

9. Stratégiai humánerőforrás-menedzsment

Stratégiai cél

A változásokat kezelni képes, megfelelően képzett humánerőforrást, szervezeti struktúrát és kultúrát teremtünk. Munkafolyamataink, szolgáltatásaink átgondolásával párhuzamosan meg kell történnie a feladatkörök újradefiniálásának, korszerűsítésének.

A környezeti és belső átalakulások, az állandóan változó körülmények jelentős hatással vannak a könyvtári személyzetre: változnak a munkafolyamatok, a feladatok, a technika. Új kompetenciákat kell elsajátítani, elengedhetetlen a kellő nyelvtudás megszerzése, kommunikációs készségek fejlesztése. Csökkenő igényt tapasztalunk a hagyományos feladatok (nyomtatott dokumentumok rendelése, katalogizálása, tárgyszavazása, kölcsönzése) iránt, ezért új területekre merészkedünk. Követjük a kutatói folyamatokat, ellátjuk tanácsal, szolgáltatásokkal a kutatói csapatokat. Megismerkedünk a kutatási adatok kezelésével. Az új generációk szokásait leképezzük oktatástámogatási szolgáltatásainkra. Nyitott szemmel figyeljük a változó környezetünket, folyamatos kapcsolatot tartunk a klienseinkkel.

A következő években nyugdíjba vonuló kollégák ismereteit, tapasztalatát igyekszünk megőrizni, átörökíteni. Ugyanakkor új kompetenciák integrálására nyílik lehetőségünk friss alkalmazásokkal és a meglévő humánerőforrás fejlesztésével. A könyvtárnak vonzó munkahellyé kell válnia a munkavállalók új generációja számára. Meg kell birkóznunk a dolgozói mobilitás jelenségével: megtanuljuk, hogyan biztosítjuk a csupán határozott ideig velünk dolgozók eredményeinek beépítését, a hatékonyság fenntartását.

Akciók

1. Egyeztetjük a feladatköröket és kompetenciákat a megújuló folyamatoknak és szolgáltatásoknak megfelelően. Kompetencia-térképet építünk.
2. Karrierépítés, személyiségfejlődést biztosító környezetet alakítunk ki, a flow-élmény módszertanára alapozva.
3. Fenntartható foglalkoztatási tervet készítünk, a szakmai fejlődés és mobilitás biztosításával. Rugalmas, családbarát, fejlődést támogató foglalkoztatási konstrukciókat dolgozunk ki.
4. Belső kommunikációs stratégia megvalósítása és folyamatos fejlesztése.

1. számú melléklet – Intézményünk politikai, gazdasági, társadalmi, technológiai és jogi környezetének meghatározó tényezői

Szervezeti kultúránk alapvető értékei a hitelesség fogalmában összegezhetők. A hiteles szervezet, a hiteles szolgáltatás, a hiteles magatartás bizalmat ébreszt a fenntartóban, a felhasználókban, a partnerekben és a szervezet tagjaiban egyaránt. A hitelesség átláthatóságot, hatékonyságot, felelős munkavégzést, szakmai elkötelezettséget sugall, ami önbizalommal és helyes önértékeléssel alapuló hozzáállással, valamint alkalmazkodóképességgel, rugalmassággal egészül ki. Könyvtárunk esetében a felsorolt értékek mellé társul a felhasználó-központúság, minőségi szolgáltatás, egyenlő hozzáférés és az egységes szempontok szerinti működés. Végül, a hitelesség zálogaként megjelenik a jó csapat-szellem, az együttműködő készség, a kreativitás és fejlődőképesség.

A következő időszak stratégiai feladata, hogy szervezeti kultúránk alapvető értékeit nem csupán definiáljuk, de folyamatos jelenlétét biztosítsuk a szervezeti diskurzusban.

Politikai TÉNYEZŐK	HATÁSOK
Bizonyos fokú EU-s felügyelet a tagállamok felett.	Az uniós értékek érvényesülésének szükségessége a könyvtári szakmát érintő fejlesztések terén; szakmai együttműködési kapcsolatok kialakításának lehetőségei.
A Tudománypolitikai stratégia (2014–2020) alapján Európa és benne Magyarország versenyképességének kulcsa a tudomány és a technológia fejlődésében, valamint annak hasznosulásában rejlik.	Open Access publikálás finanszírozása, kutatási eredmények disszeminációja, tudományos információhoz való hozzáférés biztosítása.
A Magyar Információs Társadalmi Stratégia előrevetíti a tudásalapú gazdaság és a modern információs társadalom kialakulását.	Könyvtári hálózatok összekapcsolása az egyéb kulturális, illetve információs hálózatokkal; folyamatos innovációs kihívás jelentkezik.
A Felsőoktatási stratégia (2014–2020) előírja, hogy Közép-Európa legjobb felsőoktatási rendszere alakuljon ki Magyarországon, versenyképes, munkaerő-piaci viszonyokhoz igazodó képzési struktúra, mérhető eredmények, minőségi és versenyképes képzés által, a tudásvagyon társadalmi-gazdasági hasznosítása mellett.	A könyvtárak pozíciójának kijelölése a teljesítményelvű oktatási-tanulási környezet, valamint a világszínvonalú kutatás támogatásában. Bővíthet a tudománynpszerűsítő, ismeretterjesztő, szemléletformáló szolgáltatások köre, és növekedhet a hozzáférés a felsőoktatási tudásbázisokhoz.
A felsőoktatási intézmények szerkezeti átalakítása, a kancellári rendszer bevezetése.	A felsőoktatási könyvtárak központi szolgáltató egységként a kancellár irányítása alá kerültek.
A könyvtári (közgyűjteményi) terület a kulturális alapellátás része.	Önálló országos könyvtári stratégia hiánya. A könyvtárosi életpályát a kulturális alapellátás részeként definiálhatjuk.
Ajánlás a könyvtárak minőségbiztosításának bevezetéséhez (Kulturáért Felelős Államtitkárság).	A könyvtári tevékenységek áttekintése, optimalizálás, minőségi szolgáltatások biztosítása, folyamatszmlélet kialakításának szükségessége.

Gazdasági TÉNYEZŐK	HATÁSOK
A kormány konvergenciaprogramja (2015–2018) célul tűzte ki az ország gazdasági felzárkózását.	A források arányának csökkenése a felsőoktatási intézmények költségvetésében, egyre több saját bevételt várnak az intézményektől, külső piaci források bevonása elvárás.
A Nemzeti Intelligens Szakosodási Stratégia célja a tudásalapú gazdasági fejlődés.	A kutatási és innovációs eredmények beépülhetnek a régió tudásintenzív vállalataiba, így az egyetem hozzájárul a munkahelyteremtéshez és a befektetők térségbe vonzásához.
Kötelező bérminimum bevezetése.	A költségek kigazdálkodása, a megemelt bérek biztosítása még nem ismeretes, milyen hatással lesz a könyvtár költségvetésére.
Kancellári rendszer bevezetése.	Belső szabályok átalakulása, gazdasági ellenőrzés, folyamatkezelés átalakulása, központosítása; növekvő adminisztratív terhek. A központosított közbeszerzési eljárás és az államháztartási szabályok követelményeinek való megfelelés; együttműködés gazdasági egységekkel és szakemberekkel.
A fenntartó stabil helyzete mellett a könyvtár költségvetése nem tervezhető megbízhatóan.	A könyvtár fenntartásának, szolgáltatás-, állomány-, technológiai és infrastrukturális fejlesztésének bizonytalansága. A gyűjteményépítés részben kari költségvetésektől függ. A szakmai továbbképzések költségeinek tervezése és biztosítása nem megoldott.
A digitális technológia változása és terjedése: az információ elérhetővé válik minden társadalmi réteg számára alacsony költségekkel vagy ingyenesen.	Új felhasználói szokásoknak és igényeknek való megfelelés. A megbízható és alapvető tartalmak, valamint az információkeresési és szegmentálási-értékelési kompetenciák felértékelődnek.
Új technológiák alkalmazásának bevezetése.	A technológiák fenntartása, a felhasználói környezet biztosítása és a munkatársak folyamatos képzése állandó költséggel jár.

Gazdasági TÉNYEZŐK	HATÁSOK
A dokumentumok árának folyamatos növekedése, árfolyam-ingadozás.	Kevesebb forrás következtében kevesebb dokumentum és információforrás beszerzésére van lehetőség.
A könyvkiadás és más információhordozók támogatási rendszere, adóztatás. Az elektronikus információforrások 27%-os áfakulcsa.	Akadály a könyvtári gyűjtemények tartalmi és állagbeli megújulásában, naprakész információk, friss szakirodalom biztosításában.

Társadalmi TÉNYEZŐK	HATÁSOK
A népesség és az aktív korúak száma csökken, egyes területeken pedig munkaerőhiány jelentkezik a fiatalok külföldi munkavállalása miatt.	Változhat a könyvtár felhasználói körének összetétele és száma.
A népesség nagy része rossz anyagi körülmények között él, a térségben az életszínvonal jelentősen elmarad az átlagostól, a digitális írástudás szegmentálási tényezővé válik.	Az ingyenesen vagy alacsony díjak ellenében igénybe vehető kulturális intézmények szolgáltatásainak felértékelődése. A könyvtárak társadalmi szerepének erősödése.
A felgyorsult élet miatt az emberek folyamatos időzavarral küzdenek, erősödik az azonnali információhoz jutás igénye.	Egyre nagyobb figyelmet kapnak az integrált keresőeszközök és távszolgáltatások.
A felsőfokú végzettség, a speciális ismeretek és készségek felértékelődése a munkaerőpiacon.	A könyvtár oktatási tevékenységébe az új, speciális készségek integrációja elengedhetetlenné válik.
Elektronikus dokumentumok térhódítása.	Online tananyagok iránti igény jelentkezik.
A közösségi oldalak és a média szerepe erős hatással van az interperszonális kommunikációra.	Új kommunikációs csatornák megjelenése, használatuk jelentőssé válik a könyvtárak felhasználókkal való kapcsolattartásában.
Az internet különböző minőségű információk túlárado sokaságát teszi elérhetővé bárki számára. A honlapok rendezettsége, értelmezhetősége, biztonságossága társadalmi igényként jelentkezik.	Az elérhető információk sokasága miatt a szelektálás-értékelés képessége felértékelődik.
A Z generáció új információszerző szokásai.	Új generációs igények jelennek meg a könyvtári szolgáltatásokkal, terekkel és a könyvtári gyűjteménnyel szemben.
Magas szintű informatikai írástudás terjedése, innovatív eszközhasználat.	Az igényekhez igazodó gyűjtemény és szolgáltatások kialakításának szükségessége. Az egyetemi hallgatók a szolgáltatások és a tananyagok jelentős részét online és mobil eszközökön szeretnék elérni.
Külföldi tanulmányok és tapasztalatszerzés lehetőségei adottak az Erasmus-programokon keresztül.	Új igények megjelenése a programokon részt vevő hallgatók és dolgozók körében (nyelvtudás megszerzése, interkulturális ismeretek).
Az egyetemi hallgatók összlétszáma csökken, miközben a külföldi hallgatók létszáma magas és folyamatosan növekszik.	A kultúrák közötti kommunikáció és kapcsolat jelentősége megmutatkozik a felsőoktatási könyvtárakban. A könyvtár felhasználói összetétele változik.
2006-tól a többciklusú képzés bevezetése a felsőoktatásban.	Az életen át tartó tanulás igényének megjelenése a felhasználói körben.

Technológiai TÉNYEZŐK	HATÁSOK
A mobil eszközökön történő internet-hozzáférés és ügyintézés alapvetővé válik.	Az önkiszolgáló és online szolgáltatások jelentősége rendkívüli mértékben felerősödik és alapszolgáltatássá válik. Az online tananyagok és online publikálás iránt erős igény jelentkezik.
A tudományos kommunikáció és információs technológia új, rendkívül gyorsan változó eszközeinek megjelenése.	A felhasználók és a könyvtár munkatársainak informatikai készsége és innovatív szemlélete felértékelődik.
E-learning és MOOC-rendszerek térnyerése.	Új eszközök, új technológiai megoldások keresése és használata a tanulás segítéséhez a könyvtárak részéről.
Az e-book formátumok és e-book-olvasók piaca egyre bővül.	Az új típusú eszközök és az azokhoz kapcsolódó új típusú tartalmak szolgáltatása feladatként jelentkezik.

Technológiai TÉNYEZŐK	HATÁSOK
Teljes szövegű adatbázisok, szakfolyóiratok, cikkek elérése természetes igény a felhasználók részéről. Az állomány láthatósága digitálisan (adatok, teljes szöveg, egyszerű használat, megbízható tudástárak, tudástérképek).	A tartalomszolgáltatók előfizetési díjai miatti esetleges kiszolgáltatottság jelen van. A saját digitális tartalmak elérhetőségének biztosítása, megfelelő kommunikációja, közvetítése a felhasználók felé a könyvtárak részéről felértékelődik.
A tartalomszolgáltatók fontossága (EBSCO, IEEE, Open Access folyóiratok, repozitóriumok cikkei).	A megbízható, tudományos online tartalmak szolgáltatásának fontossága felerősödik.
Felhalapú szolgáltatások térhódítása, robusztus IKT-infrastruktúra-igény.	Jó minőségű IKT-infrastruktúra fenntartása, fejlesztése, új megoldások keresése, integrálása.

Jogi TÉNYEZŐK	HATÁSOK
Magyarország Alaptörvénye (2011. 04. 25.) XI. cikk (1)-(3). A művelődéshez való jog az Alaptörvényben a felsőoktatási intézmények és könyvtáraik helyzetét definiálja.	A művelődéshez való jog általánosságban erősíti az információkezelő és -szolgáltató intézmények szerepét. Közvetett módon előrevetíti a könyvtárak (közgyűjtemények) feladatát, a gyűjtemények közzétételére, szabad információáramlás biztosítására.
2011. évi CCIV. törvény a nemzeti felsőoktatásról	Az egyetem és ez által a könyvtár létét is meghatározza a törvény. A felsőoktatási intézményeknek biztosítania kell a könyvtári szolgáltatásokat.
A Debreceni Egyetem alapító okirata és Szervezeti és működési szabályzata	Az intézmény által állami feladatként ellátandó alaptevékenység a könyvtári szolgáltatás. A könyvtár működését, mint oktatást és kutatást kiszolgáló szervezeti egységet határozza meg.
3/1975. KM-PM együttes rendelet a könyvtári állomány ellenőrzéséről (leltározásáról) és az állományból történő törlésről szóló szabályzat kiadásáról	A rendelet a közeljövőben várható megújításig meghatározza a könyvtárak állományépítő, -nyilvántartó és -ellenőrző tevékenységét.
1997. évi CXL. törvény a muzeális intézményekről, a nyilvános könyvtári ellátásról és a közművelődésről	A törvény pozicionálja a DEENK-et mint nyilvános, állami egyetemi és nemzeti gyűjtőkörű könyvtárat, e szerepek egymásra épülő feladataival együtt.
60/1998. (III. 27.) Korm. rendelet a sajtótermékek kötelees példányainak szolgáltatásáról és hasznosításáról	A DEENK-et mint kötelees példányban részesülő nemzeti gyűjtőkörű könyvtárat minden fontos aspektusban (állománybeszerzés, rendszerezés, megőrzés, szolgáltatás) alapvetően meghatározza ez a rendelet.
73/2003. (V. 28.) Korm. rendelet az Országos Dokumentumellátási Rendszerről	A DEENK-et mint ODR-szolgáltató könyvtárat és mint az ODR-lelőhely-nyilvántartás és -kezelés központját állítja feladatok elé ez a rendelet.
22/2005. (VII. 18.) NKÖM rendelet a muzeális könyvtári dokumentumok kezelésével és nyilvántartásával kapcsolatos szabályokról	A Debreceni Egyetem jelentős, különböző helyszíneken elhelyezett muzeális gyűjteményeinek révén esik a rendelet hatálya alá. Az ebből fakadó kötelezettségeit a DEENK koordinálásával teljesíti.
30/2014. (IV. 10.) EMMI rendelet az országos múzeum, az országos szakmúzeum, a nemzeti könyvtár, az országos szakkönyvtár és az állami egyetem könyvtárának kiemelt feladatairól.	A rendelet a DEENK-nek mint állami egyetemi és mint nemzeti gyűjtőkörű könyvtárnak kiemelt feladatokat ír elő, amely számos jelenleg is végzett feladatának megerősítése mellett újabb, kimunkálható tennivalókat is elrendel.
1999. évi LXXVI. törvény a szerzői jogról	A könyvtár mint dokumentum- és információszolgáltató intézmény szolgáltatásaiban és tevékenységében függ a szerzői jogi szabályozástól. A technológiai fejlődéssel a jogalkotás nem tud lépést tartani.
Hatályos munkaügyi és gazdasági jogszabályok.	A DEENK ennek megfelelően működik.
A könyvtárszakmai és államháztartási jogharmonizáció hiánya: a könyvtár szolgáltatási spektrumának szélesedésével egyre több jogszabály hatálya alá tartozunk, melyek harmonizációja nem minden esetben megoldott.	A szakmai, gazdasági és jogi szempontok ellentmondásaiból adódó nehézségek várhatók.

4032 Debrecen Egyetem tér 1.
<http://www.lib.unideb.hu>

